



Настоящият документ е съфинансиран по Програма „Права, равенство и гражданство“ (2014 — 2020) на Европейския съюз. Цялата отговорност за съдържанието носи Фондация „Работилница за граждански инициативи“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че то отразява официалното становище на Европейския съюз.



**Growing Up
Equal**



= НАСЪРЧАВАНЕ НА РАВЕНСТВОТО =
МЕЖДУ МОМИЧЕТАТА И МОМЧЕТАТА
В КЛАСНАТА СТАЯ



ФОНДАЦИЯ
РАБОТИЛНИЦА
ЗА ГРАЖДАНСКИ
ИНИЦИАТИВИ



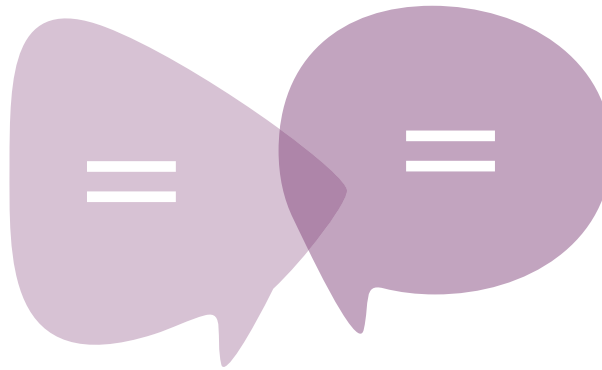
Насърчаване на равенството между момичетата и момчетата в класната стая

Този ресурсен материал се базира основно върху международни изследвания на влиянието на училищната среда върху формирането на определени начини на поведение у момичетата и момчетата, както и на тяхната самооценка и целеполагане, свързани с пола.

Деца започват да забелязват различията в социалните очаквания към момичетата и момчетата от периода на детската градина и предучилищното образование, а в ранните класове усещат различния начин, по който учите-

лите взаимодействат с момичетата и момчетата и това оказва голямо влияние върху способността им да се развиват и да си поставят образователни цели. Различното отношение към момичетата и момчетата създава дълготрайни последици и в други области на живота им, като обикновено ограничава самооценката и възприемането на възможностите, които са налични или подходящи за тях. Тази тенденция е особено очевидна при недостига на жени, които се стремят към образование и кариера в областта на STEM.

Усвояването на нормите за пола се случва подсъзнателно, а тяхното репродуциране в училищната практика е също така несъзнателно от участниците в учебния процес. Този феномен в психологията се нарича „изграждане на стереотипи“ и „предразсъдъци, свързани с пола“. Процесът е несъзнателен и труден за контролиране от индивида. Всеки човек формира различни пристрастия поради начина, по който работи мозъкът и категоризира хората и явленията, с които човек се сблъсква в различни групи.



Психологията е установила, че човек се чувства по-комфортно, когато е заобиколен от познати за него неща, които попадат в ясни категории. Несъзнавани пристрастия/предразсъдъци се формират около личностни аспекти, които характеризират индивида, като раса, етнос, религия, пол, възраст, и други.

Въпреки, че формирането на пристрастия, свързани с пола е нормален психологически процес, съвременните научни

изследвания на образованието и социализацията изтъкват на преден план нуждата да се борим с традиционните подсъзнателни очаквания към жените и мъжете, ако искаме да отворим нови пространства за по-равностойна реализация на момичетата и момчетата. Постигането на равнопоставеност в класната стая е възможно и се случва, когато учителят започне съзнателно да наблюдава и анализира своето общу-

ване с момичетата и момчетата.

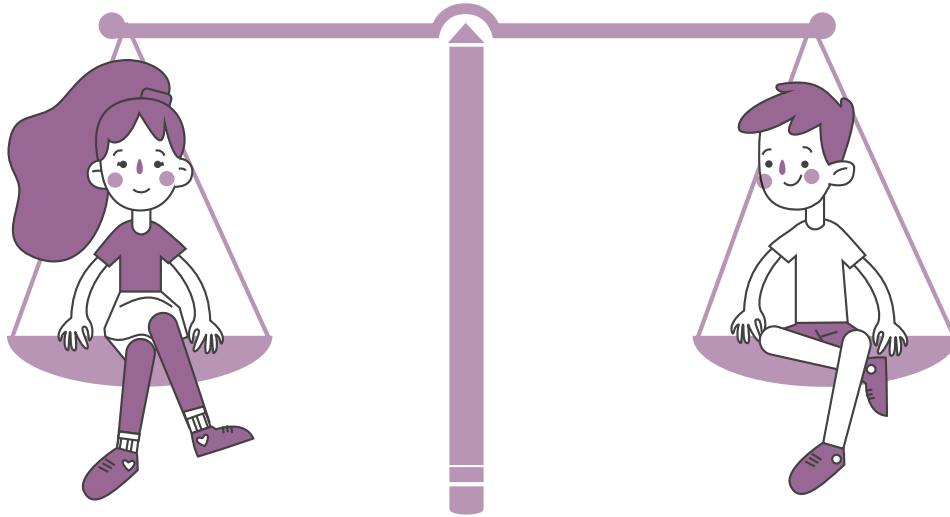
Постигането на равнопоставеност между момичетата и момчетата в училище е цел на образователните системи в страните-членки на Европейския съюз. В същото време, редица теренни изследвания показват, че някои обичайни и несъзнавани практики в класната стая могат да стимулират неравнопоставеност.

Как можете да насърчите равенството между момичетата и момчетата в класната стая?

Първо, нека да изясним основните понятия, които касаят третиране на момичетата и момчетата без предразсъдъци и ограничения, произтичащи от традиционните норми за пола. Това са понятията „равенство между момичетата и момчетата“ и „равнопоставеност между момичетата и момчетата“.

Равенство между момичетата и момчетата

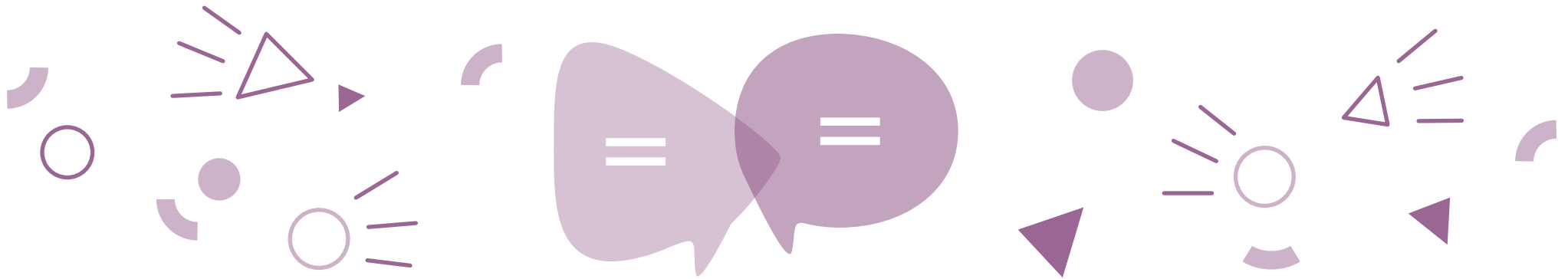
Равенството между мъжете и жените се базира върху схващането, че всички човешки същества, както мъжете, така и жените, са свободни да развиват личните си способности и да правят избори без ограниченията, наложени от стереотипи, остарели разбирания за връзката между биологичния пол и реализацията на жената/мъжа, и предразсъдъци. Равенството между момичетата и момчетата означава, че различното поведение, стремежи и нужди на жените и мъжете се отчитат, оценяват и облагодетелстват еднакво. То не означава, че жените и мъжете трябва да станат еднакви, а че техните права, отговорности и възможности няма да зависят от това дали са родени като мъже или жени.



Равнопоставеност между момичетата и момчетата

Равнопоставеността означава справедливо отношение към момичетата и момчетата в съответствие с техните лични нужди. Това може да включва равно третиране или третиране, което е различно, но се счита за равностойно по отношение на правата, ползите, задълженията и възможностите.

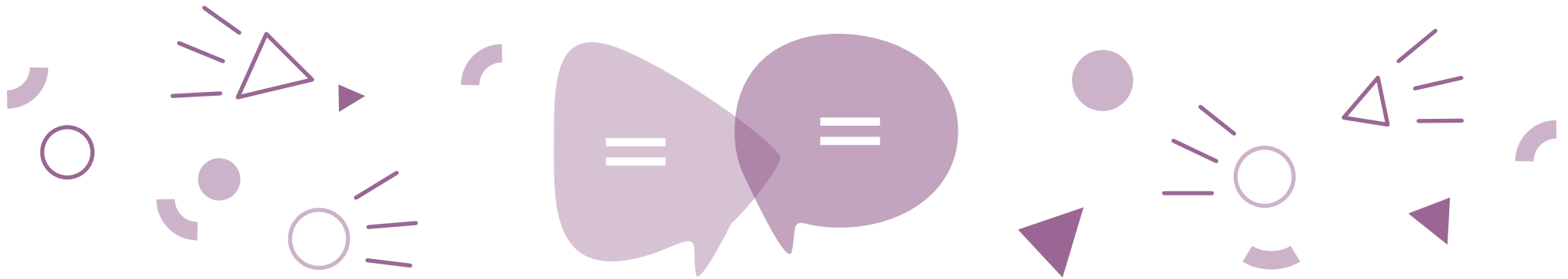
По какво равенството между момичетата и момчетата се различава от равнопоставеността между момичетата и момчетата? Може да разгледаме равенството между момичетата и момчетата като крайна цел, а равнопоставеността на момичетата и момчетата – като средство за постигането ѝ. Равнопоставеността на момичетата и момчетата се отнася до насърчаването на справедливостта в образованието, както и до противопоставянето на стереотипите и предразсъдъците, които в миналото са ограничавали потенциала на учениците. Когато постигнем равнопоставеност на момичетата и момчетата, всички ученици ще бъдат свободни да продължат образованието си, без да се страхуват от дискриминация или тормоз заради пола си.



Интегриране на принципа на равнопоставеност на момичетата и момчетата

Интегрираният подход за равнопоставеност на момичетата и момчетата изисква оценка на съществуващите образователни политики и практики по отношение на влиянието им върху момичетата и момчетата в дългосрочен план. Прилагането на интегриран подход при разработването, изпълнението, мониторинга и оценката на политиките и програмите позволява момичетата и момчетата да имат еднаква полза и да не се затвърждава неравенството. Крайната цел е постигане на равенство между момичетата и момчетата.

Всеки учител може да предприеме активни действия, за да утвърждава равенството между момичетата и момчетата и справедливото третиране на момичетата и момчетата, базирано на техните нужди, а не на традиционните разбирания за ролите на жените и мъжете.



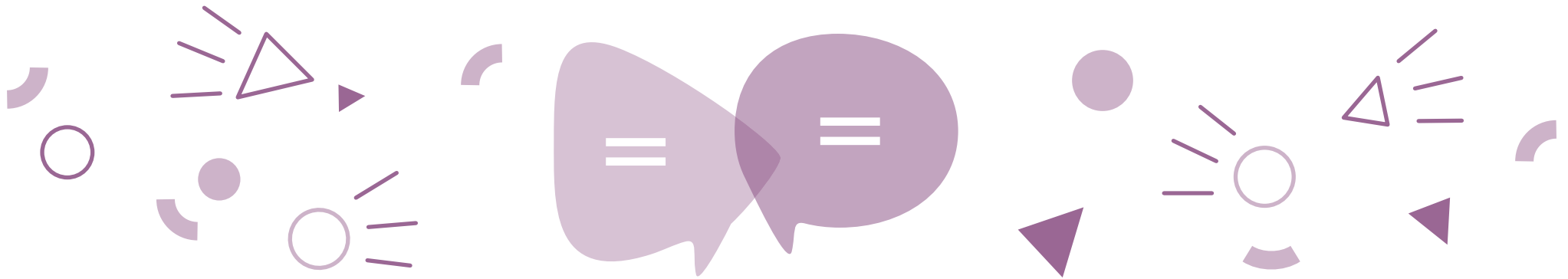
1. Направете авто-мониторинг

Като вземете предвид горепосочените тенденции, направете всичко възможно да предлагате по-неутрални по отношение на пола отговори на учениците. Ако не можете да прецените дали третирате справедливо и безпристрастно момичетата и момчетата, можете да направите няколко неща: да поискате обратна връзка от самите ученици или от други свои колеги; да се запишете с камера по време на преподаване и водене на разговори в класната стая и да анализирате видеото. Така ще разберете по-добре собствените методи на общуване с учениците.

2. Съберете обратна връзка от колеги и ученици

Ако искате да получите обективна обратна връзка от самите ученици, въведете анонимна кутия за коментари. В същото време можете да съберете обратна връзка и от свои колеги. Задайте им въпроси като:

- Забелязвате ли някакви разлики в начина, по който се отнасям към момчетата и момичетата?
- Накарал ли съм ви да се чувствате удобно или неудобно по отношение на вашия пол в някой момент?



3. Използвайте неутрален по отношение на пола език, доколкото е възможно

Можете също така да променяте езика в уроците си, за да помогнете за разширяване на кръгозора на учениците отвъд стереотипите за пола. Например в задачите, които поставяте можете да предизвикате очакванията на учениците, като включите жена строителен работник или войник, мъж акушер или медицинска сестра и други професии, които обикновено се свързват с определен пол.

Когато говорите неформално и шеговито на класа като цяло, избягвайте да използвате обобщаващи изрази от разговорния език като „хайде момчета“, които могат да накарат учениците от женски пол да се чувстват изключени. Вместо това използвайте неутрални по отношение на пола местоимения като „всички“.

В никакъв случай не допускайте в езика, който употребявате стереотипни характеристики и сравнения като „псуваш като хамалин“, „плачеш като момиче“, или „държиш се като принцеса“. Този език създава предпоставки, които могат да ограничат разбирането на учениците за ролите на момичетата и момчетата.

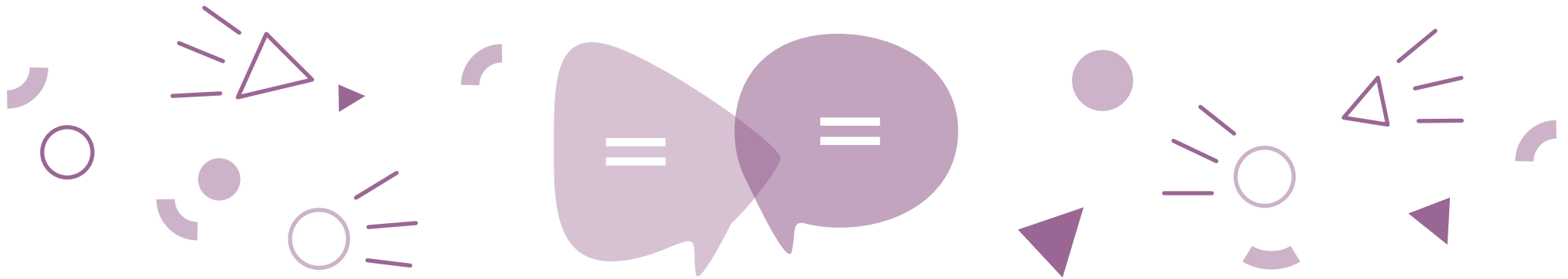
4. Насърчавайте учениците да осмислят съвременните норми за жените и мъжете и техните проявления в училище

Организирайте следната игра в час на класния: момичетата интервюират момчета какво е да си момче днес и с какво трябва да се справяш в тази роля в училище. Момчетата интервюират момичета на тема какво е да си момиче днес и с какво трябва да се справяш като момиче в училище. Всички възможни отговори на момичетата се записват на един лист от флипчарт, а всички възможни отговори на момчетата на друг. След това отговорите се анализират и групират по сходство. Учителят помага на учениците да очертаят основните очаквания към момичетата и момчетата в училище, както и основните предизвикателства, с които трябва да се справят едните и другите.

Обърнете специално внимание на различните очаквания към външността и поведението спрямо момичетата и момчетата. Анализирайте кои момичета са най-харесвани и кои момчета са най-харесвани. Какви качества трябва да притежава едно момиче, за да е харесвано, и какви качества едно момче. Обсъдете разликите. Дискутирайте с какви предизвикателства трябва да се справят тези момичета и момчета, които не притежават „харесваните“ качества. Дискутирайте с класа как специфичните очаквания спрямо момичетата и момчетата създават проблеми със самовъзприемането, самочувствието, себеутвърждаването, и поставянето на цели.

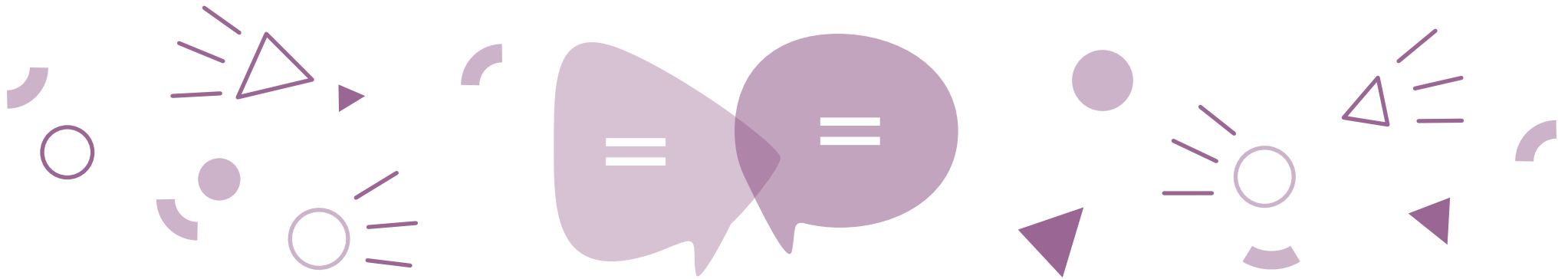
Тази дейност може да се награди със заданието ученици да интервюират свои възрастни близки, за да научат как ролите на жените и мъжете са се изменяли с времето. Какво е било задължително за техните баби, което не е задължително за младите жени днес и какво е било задължително за техните дядовци, но не е задължително за младите мъже в съвременното.

Други идеи за дейности ще откриете в ресурсния материал „Упражнения“, в секцията Ресурси на проекта „Да растем равни“.



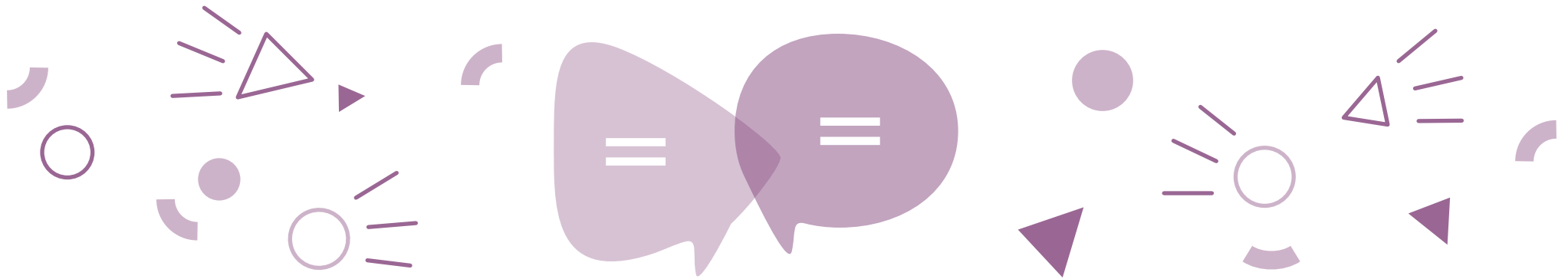
5. Помогнете на учениците не само да разпознават ограничаващите норми за пола, но и да им се противопоставят

Осмислянето на половите стереотипи не е достатъчно. Учениците трябва да получат подкрепа и при активното противопоставяне на стереотипите, които ги ограничават. На първо място, те трябва да придобият необходимия речник и поглед за изразяване. Учителят би следвало да окуражава онези, които често стават обект на критика или подигравка поради несъответствието им с половите стереотипи, да развият самочувствие да отговорят на критиката по подобаващ начин. Например, когато едно момче бъде наречено „женчо“ в ситуация, в която не може да направи необходимия брой набирания на лост по физическо, той трябва да бъде подкрепен от учителя да заяви открито пред тези, които му се подиграват: „дали съм мъж не зависи единствено от броя набирания, които мога да направя“. Ако в същото време едно момиче е наречено „мъжкарана“ поради това, че постига по-висок резултат в бягането на дълги разстояния от повечето момчета, тя може да коментира това по следния начин „това, че бягам бързо не ме прави по-малко момиче, а просто лидер на групата, която бяга на дълги разстояния“.



Проектното обучение създава възможности за целенасочено създаване на баланс от момчета и момичета в малки групи, за да изпълнят конкретни проекти. Това изгражда редица полезни качества, подобрява сътрудничеството между момичетата и момчетата, създава солидарност. Заданията, които учителят поставя на всяка група може да бъдат чисто академични, като уроците за равенството между момичетата и момчетата са косвени и неявни. Работейки заедно, момичетата и момчетата могат - ако получават необходимата подкрепа от учителя - да разберат по-добре нюансите на индивидуалното поведение, вместо да създават стереотипи за „момичета“ и „момчета“.

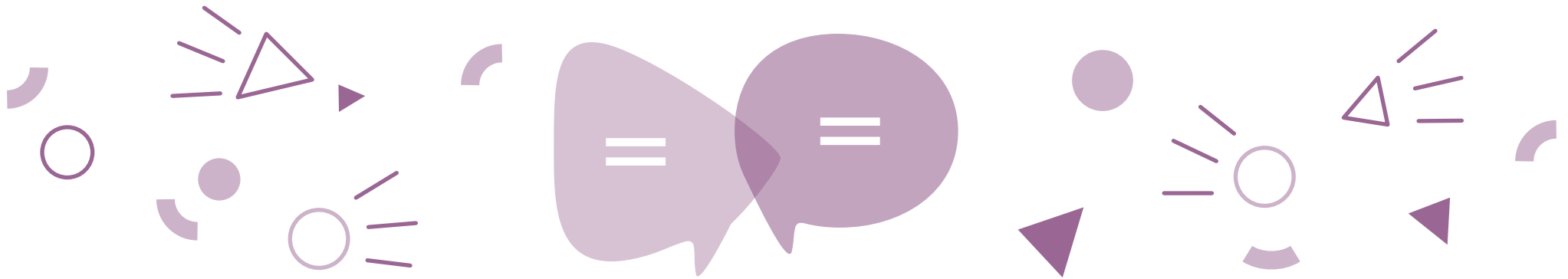
Някои от заданията може да са свързани и с темата за равенството между момичетата и момчетата и ползите от интегриране на жените във всички нива на управление в една компания или организация. При всички задания, учителят трябва да следи за балансираното разпределение на ролите в екипа, като се съобразява с възрастовите особености на групата.



6. Станете ролеви модел

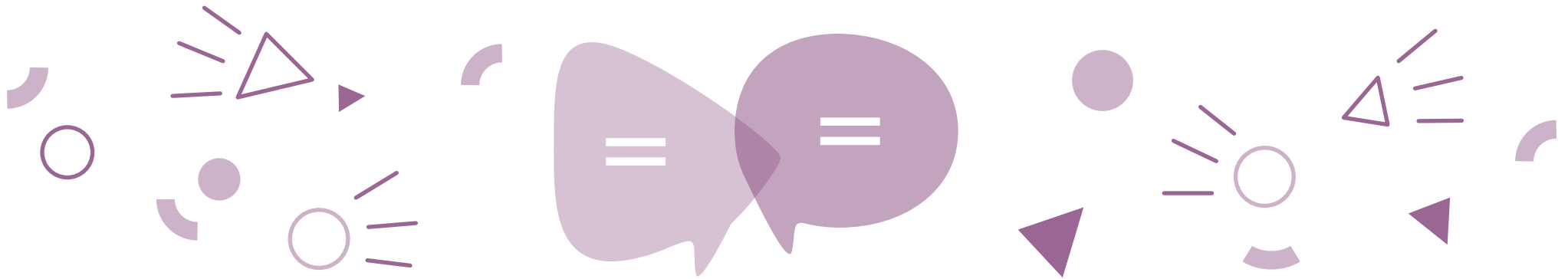
Ученето чрез подражание е доказан способ на усвояване на половете роли при малките деца. Всеки учител, след като осъзнае собствените си схващания за пола, може да се опита чрез поведението си да помогне за разчупване на предразсъдъците, основани на пола.

Както по време на учебния процес, така и по време на неформални разговори с учениците в училище, учителят трябва да дава възможност на всички ученици да вярват в потенциала си за постигане на мечтите си, независимо дали са момчета или момичета. Например, в урок за развитието на космонавтиката, учителят може да подчертае, че участието на жени в космически мисии се увеличава и всяка жена може да поиска да стане космонавт. Учителят може да намери подходящи аргументи във всяка една ситуация, че полът (независимо мъжки или женски) е сила, а не слабост. Важно е учителят да използва включващ език, който показва, че професиите и жизнените цели не са полово-детерминирани..



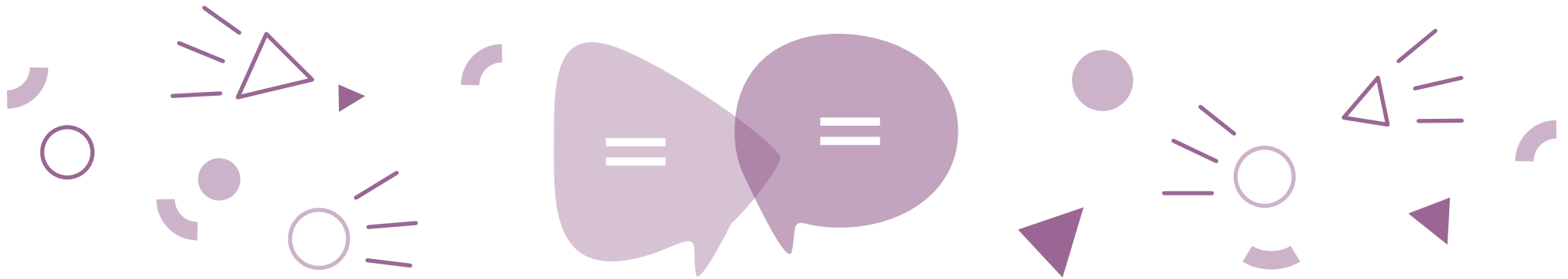
7. Отбележете Международния ден на жената по подходящ начин

Международният ден на жената е глобален ден, в който се отбелязват социалните, икономическите, културните и политическите постижения на жените. Денят е и призив за действие за постигане на равенство между момичетата и момчетата. Можете да използвате упражнението „Бележити български“, описано в секцията Ресурси, за да поговорите за приноса на жените в българската култура, история, наука и спорт. При провеждане на упражнението въвличайте учениците в критично осмисляне на обществените очаквания към жените и как смелостта на някои жени променя тези очаквания и създава по-широко поле за реализация на жените в обществения живот.



8. Научете учениците да разпознават своите собствени предразсъдъци и пристрастия, свързани с пола по подходящ начин

Покажете на учениците си, че езикът може да затвърждава предразсъдъците, основани на пола. Общоприетото използване на някои наименования на професии само в мъжки род (например: мениджър, директор, ръководител), и на други само в женски (медицинска сестра, акушерка) допринася за това. Научете учениците си как да не свързват пола с определени черти и качества на личността. Предиизвикайте ги да избягват да правят предположения за способностите, професията или личността на някого въз основа на нейния/неговия пол.



9. Включете учениците в извършването на училищен одит по въпросите на пола и половата равнопоставеност

В секцията „Ресурси“ на сайта **growingupequal.frgi.bg** предлагаме на вашето внимание инструмент за извършване на одит на училищната практика по отношение на равенството на момичетата и момчетата и стимулиране на половата равнопоставеност. При планиране на такъв одит е добра практика да включите учениците от самото начало. Участието им в процеса е едно от условията за осъзнаване на неговата важност и за промяна в мисленето и нагласите по отношение на пола.

10. Обръщайте внимание на интерсекциите

Не можем да говорим за равнопоставеност между мъжете и жените, ако не желаем да говорим за расови, религиозни и културни различия. В същото време, не бива да си затваряме очите към различията и неравнопоставеността, произтичащи от сексуална ориентация или полово самоопределение.

Темите, свързани с пола и сексуалността са много чувствителни теми в българското училище. Много от учителите не се чувстват комфортно да говорят за пол и сексуалност изобщо, като по този начин не създават достатъчно пространство за споделяне на актуални въпроси, свързани с тази тема, които вълнуват учениците. Ако един учител е класен ръководител, непременно трябва да създаде пространство в часа на класа за обсъждане на подобни теми. В случай че класният ръководител не се чувства достатъчно подготвен да говори по такива теми, може да покани училищният психолог/педагогически съветник или външен лектор (след съгласуване с ръководството на училището), за да достави необходимите знания и предпоставки за критично осмисляне на тези въпроси от неговите ученици. Възможностите за стимулиране на равенството между момичетата и момчетата в училище са многообразни и са част от ежедневната училищна практика. Добре е те да бъдат активно изследвани и използвани. За целта може да помогне и одигата на училищната практика, представен в секцията „Ресурси“, за който стана дума в предходната секция.

Този материал е вдъхновен от:

- *Briggs, S. How to Teach Students About Gender Equality. Retrieved from opencolleges.edu: <https://www.opencolleges.edu.au/informed/features/gender-equality/>.*
- *Elesapiens. Strategies to promote gender equality in the classroom. Retrieved from elesapiens.com: <https://www.elesapiens.com/blog/strategies-to-promote-gender-equalityin-the-classroom/>*
- *Klein, S. Handbook for Achieving Sex Equity Through Education. Retrieved from eric.ed.gov: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED290810.pdf>.*
- *TeachThought. 6 Ways You Can Promote Gender Equality In Your Classroom. Retrieved from teachthought.com: teachthought.com/education/6-ways-can-promote-gender-equalityclassroom/.*
- *United Nations. Gender Equality: Why it Matters. Retrieved from un.org: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2018/09/Goal-5.pdf>.*
- *Welcoming Schools. Affirming Gender in Elementary School: Social Transitioning. Retrieved from welcomingschools.org: <https://www.welcomingschools.org/pages/affirming-gender-in-elementary-school-social-transitioning/>*



